

İkinci Maksad

[Tahavvülât-1 Zerrata Dair]

Şu Âyetin Hazinesinden Bir Zerreye İşaret Edecektir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لَا
يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا
أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

[Şu Âyetin pek büyük Hazinesinden bir miskal zerre miktarında, yâni zerre sandukçasında olan Cevheri gösterir ve zerrenin hareket ve vazifesinden bir nebze bahseder. Şu maksad, bir "Mukaddime" ile "Üç Nokta"dan ibarettir.]

Mukaddime

Tahavvülât-1 Zerrat; Nakkaş-1 Ezeli'nin Kalem-i Kudreti, Kitab-1 Kâinatta yazdığı Âyât-1 Tekviniyenin hengâmındaki ihtizazatı ve cevelanıdır. Yoksa maddiyyun ve tabiyyunların tevehhüm ettikleri gibi tesadüf oyuncağı ve karışık, mânasız bir hareket değildir. Çünkü bütün mevcûdat gibi zerreler ve herbir zerre, mebde'-i hareketinde بِسْمِ اللَّهِ der. Çünkü nihayetsiz, Kuvvetin-den fazla yükleri kaldırır ve buğday tanesi kadar bir çekirdeğin koca bir çam ağacı gibi bir yükü omuzuna

alması gibi... Hem vazifesinin hitamında **الْحَمْدُ لِلَّهِ** der. Çünkü bütün Ukûlî hayrette bırakan hikmetli bir Cemâl-i San'at, faideli bir Hüsn-ü Nakış göstererek Sâni'-i Zülcelâl'in Medayihine bir Kaside-i Medhiye gibi bir eser gösterir; meselâ, nar ve mısıra dikkat et.

Evet **tahavvülât-ı zerrat**; (Hâşiye) Âlem-i Gaybdan olan herşeyin

(Hâşiye): İkinci Maksad'ın tahavvülât-ı zerratın tarifine dair olan uzun cümlelerin Hâşiyesidir.

Kur'an-ı Hakîm'de "**İmam-ı Mübin**" ve "**Kitab-ı Mübin**", mükerrer yerlerde zikredilmiştir. Ehl-i Tefsir, "ikisi birdir"; bir kısmı, "Ayrı ayrıdır" demişler. Hakikatlarına dair beyanatları muhtelifdir. Hülâsa: "İlm-i İlahî'nin Ünvanlarıdır" demişler. Fakat Kur'anın Feyzi ile şöyle kanaatım gelmiş ki: "**İmam-ı Mübin**", İlim ve Emr-i İlahînin bir nev'ine bir ünvandır ki, Âlem-i Şehadetten ziyade Âlem-i Gayba bakıyor. Yâni zaman-ı halden ziyade mazi ve müstakbele nazar eder. Yâni, herşey'in Vücut-u Zahirîsinden ziyade Aslına, Nesline ve Köklerine ve Tohumlarına bakar. Kader-i İlahînin bir Defteridir. Şu Defterin Vücudu, Yirmialtıncı Söz'de, hem Onuncu Söz'ün Hâşiyesinde isbat edilmiştir. Evet şu "**İmam-ı Mübin**", bir nevi İlim ve Emr-i İlahînin bir Ünvanıdır. Yâni, eşyanın Mebadileri ve Kökleri ve Asılları, Kemal-i İntizam ile eşyanın Vücutlarını gayet san'atkârane intac etmesi cihetiyle elbette Desatir-i İlm-i İlahînin bir Defteri ile tanzim edildiğini gösteriyor ve eşyanın Neticeleri, Nesilleri, Tohumları; ileride gelecek mevcûdatın Programlarını, Fihristelerini tazammun ettiklerinden elbette Evamir-i İlahiyyenin bir küçük Mecmuası olduğunu bildiriyorlar. Meselâ: Bir çekirdek bütün ağacın teşkilâtını tanzim edecek olan Programları ve Fihristeleri ve o Fihriste ve Programları tayin eden o Evamir-i Tekviniyyenin küçücük bir mücemesmi hükmünde denilebilir. Elhasıl "**İmam-ı Mübin**", mazi ve müstakbelin ve Âlem-i Gaybın etrafında dal-budak salan Şecere-i Hilkatın bir Programı, bir Fihristesi hükmündedir. Şu mânadaki "**İmam-ı Mübin**", Kader-i İlahînin bir Defteri, bir Mecmua-i Desatiridir. O Desatirin imlâsı ile ve hükmü ile zerrat, Vücut-u Eşyadaki hidematına ve harekâtına sevk edilir. Amma "**Kitab-ı Mübin**" ise, Âlem-i Gaybdan ziyade, Âlem-i Şehadete bakar. Yâni, mazi ve müstakbelden ziyade, zaman-ı hazırâ nazar eder ve İlim ve Emirden ziyade, Kudret ve İrade-i İlahiyyenin bir Ünvanı, bir Defteri, bir Kitabıdır. "**İmam-ı Mübin**" Kader defteri ise, "**Kitab-ı Mübin**" Kudret defteridir. Yâni herşey vücudunda, mahiyetinde ve sıfât ve şüunatında Kemal-i San'at ve İntizamları gösteriyor ki; bir Kudret-i Kâmilinin Desatiri ile ve bir İrade-i Nafizenin Kavanini ile Vücut giydiriliyor. Suretleri tayin, teşhis edilip; birer mikdar-ı muayyen, birer şekl-i mahsus veriliyor. Demek o Kudret ve İradenin küllî ve umumî bir Mecmua-i Kavanini, bir Defter-i Ekberi vardır ki; herbir şey'in hususî Vücutları ve mahsus suretleri ona göre biçilir, dikilir, giydirilir. İşte şu Defterin Vücudu "**İmam-ı Mübin**" gibi Kader ve cüz'-i ihtiyarî mesailinde isbat edilmiştir. Ehl-i gaflet ve dalâlet ve felsefenin ahmaklığına bak ki: Kudret-i Fâtıra'nın o Levh-i Mahfuzunu ve Hikmet ve İrade-i Rabbaniyyenin o basîrane Kitabının eşyadaki cilvesini, aksini, misâlini hissetmişler. Hâşâ, "Tabiat" namıyla tesmiye etmişler, körletmişler. İşte "**İmam-ı Mübin**"'in imlâsı ile, yâni Kaderin hükmüyle ve düsturu ile Kudret-i İlahiyye, İcad-i Eşyada herbiri birer Âyet olan silsile-i mevcûdatı, "**Levh-i Mahv-İsbat**" denilen zamanın sahife-i misâliyesinde yazıyor, İcad ediyor, zerratı tahrik ediyor.

Demek harekât-ı zerrat; o Kitabetten, o istinsahtan; mevcûdat Âlem-i Gaybdan Âlem-i Şehadete ve İlimden Kudrete geçmelerinde bir ihtizazdır, bir harekâttır. Amma "**Levh-i Mahv-İsbat**"

geçmiş aslında ve gelecek neslindeki İntizamata medar ve İlim ve Emr-i İlahînin bir Ünvanı olan "**İmam-ı Mübin**"ın Düsturları ve İmlası tahtında ve zaman-ı hazır ve Âlem-i Şehadetten teşkil ve İcad-ı Eşyada tasarrufa medar ve Kudret ve İrade-i İlâhiyyenin bir Ünvanı olan "**Kitab-ı Mübin**"den istinsah ile ve seyyal Zamanın Hakikatı ve Sahife-i Misâliyesi olan "**Levh-i Mahv-İsbat**"ta Kelimat-ı Kudreti yazmak ve çizmekten gelen harekâtır ve manidar ihtizazattır.

BİRİNCİ NOKTA: İki Mebhastır.

Birinci Mebhas: Her zerrede -hem harekâtında, hem sükûnetinde- iki güneş gibi iki Nur-u Tevhid parlıyor. Çünkü Onuncu Söz'ün Birinci İşaretinde icmalen ve Yirmiikinci Söz'de tafsilen isbat edildiği gibi; herbir zerre, eğer Memur-u İlahî olmazsa ve Onun İzni ve Tasarrufu ile hareket etmezse ve İlim ve Kudretiyle tahavvül etmezse; o vakit herbir zerrenin nihayetsiz bir İlmi, hadsiz bir Kudreti, herşeyi görür bir gözü, herşeye bakar bir yüzü, herşeye geçer bir sözü bulunmak lâzım gelir. Çünkü anasırın herbir zerresi, herbir cism-i Zihayatta muntazaman işler veya işleyebilir. Eşyanın İntizamâtı ve Kavanin-i Teşekkülâtı birbirine muhaliftir. Onların Nizamâtı bilinmezse, işlenilmez; işlenilse de yanlışsız yapılmaz. Halbuki yanlışsız yapıyor. Öyle ise o Hizmet eden zerreler, ya bir İlmi Muhit Sahibinin İzin ve Emriyle ve İlim ve İradesiyle işliyorlar veyahut kendilerinde öyle bir muhit ilim ve kudret bulunmak lâzım geliyor. Evet havanın herbir zerresi, herbir Zihayâtın cismine, herbir çiçeğin herbir meyvesine, herbir yaprağın binasına girip işleyebilir. Halbuki onların teşkilâtları ayrı ayrı tarzdadır, başka başka Nizamâtı var. Bir incir meyvesinin fabrikası, faraza çuha makinesi gibi olsa; bir nar meyvesinin fabrikası da şeker makinesi gibi olacaktır ve hâkeza.. o binaların, o cisimlerin programları birbirinden başkadır. Şimdi şu zerre-i havaiye, bütün onlara girer veya girebilir ve gayet hakîmane ve üstadane yanlışsız olarak işler, vaziyetler alır. Vazifesi bittikten sonra kalkar gider. İşte müteharrik havanın müteharrik zerresi, ya nebatata ve hayvanata, hattâ meyvelerine ve çiçeklerine giydirilen suretlerin, mikdarların teşkilâtını, biçimini bilmesi lâzımgeldiği..

ise, sabit ve daim olan **Levh-i Mahfuz-u Âzam**'ın daire-i mümkünatta, yâni mevt ve Hayata, Vücut ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir Defteri ve yazar bozar bir Tahtasıdır ki, **Hakikat-ı Zaman** odur. Evet herşeyin bir Hakikatı olduğu gibi, zaman dediğimiz, Kâinatta cereyan eden bir nehr-i azîmin Hakikatı dahi "**Levh-i Mahv-İsbat**"taki Kitabet-i Kudretin Sahifesi ve Mürekkebi hükmündedir.

veyahut onlar, bir Bilenin Emir ve İradesiyle memur olması lâzım geldiği gibi; sâkin toprak, sâkin olan herbir zerresi; bütün çiçekli nebatatın ve meyvedar ağaçların tohumlarına medar ve menşe' olmak kabil olduğundan hangi tohum gelse o zerrede, yâni misliyet itibariyle bir zerre hükmünde olan bir avuç toprakta kendine mahsus bir fabrika ve bütün levazımatına ve teşkilâtına lâzım bütün cihazatı bulunduğu; o zerrede ve o zerrenin kulübeciği olan o bir avuç toprakta; eşcar ve nebatat ve çiçekler ve meyveler enva'ı adedince muntazam manevî makine ve fabrikaları bulunması veyahut Mu'cizekâr, herşeyi hiçten icad eder ve herşeyin herşeyini ve her cihetini bilir bir ilim ve kudret bulunması lâzımdır veyahut bir Kadîr-i Mutlak, bir Âlîm-i Küll-i Şey'in Emir ve İzniyle, Havl ve Kuvveti ile o vazifeler gördürülür.

Evet nasılkı bir acemî, ham, âmi, âdi, hem kör bir adam Avrupa'ya gitse; bütün fabrikalara, tezgâhlara girse, üstadane kemal-i İntizam ile herbir san'atta, herbir binada işler, öyle eserler yapar ki nihayet derecede hikmetli, san'atlı, herkesi hayrette bırakıyor. Zerre miktar şuuru olan bilir ki: O adam, kendi başı ile işlemiyor, belki bir Üstad-ı Küll, ona Ders verir, işlettirir. Hem nasılkı bir kör, âciz, yerinden kalkamıyor, basit bir kulübeciğinde oturmuş bir adam bulunuyor. Halbuki o kulübeciğe bir dirhem gibi küçük bir taş, kemik ve pamuk gibi birer madde veriliyor. Halbuki o kulübecikten batmanlarla şeker, toprakla çuha, binlerle mücevherat, gayet san'atlı, muraasatlı libaslar, lezzetli taamlar çıkıp gelse; zerre miktar Aklı olan demeyecek mi ki: "O adam, gayet Mu'cizekâr bir Zâtın Menşe-i Mu'cizatı olan fabrikasının bir mandalı veyahut miskin bir kapıcısıdır." Aynen öyle de: Havanın zerrelere, herbiri birer Mektubat-ı Samedaniye, birer Antika-i San'at-ı Rabbanîye, birer Mu'cize-i Kudret, birer Hârîka-i Hikmet olan nebatat ve eşcar, ezhar ve esmardaki harekât ve hidematları; bir Sâni'-i Hakîm-i Zülcelâl'in, bir Fâtır-ı Kerim-i Zülcemâl'in Emir ve İradesiyle hareket ettiğini ve toprağın zerrelere dahi herbiri birer ayrı makine ve tezgâh, birer ayrı matbaa, birer ayrı hazine, birer ayrı antika ve Sâni'-i Zülcelâl'in Esmasını ilân eden birer ayrı İlânname ve Kemâlâtını söyleyen birer ayrı Kaside hükmünde olan o tohumcuklarının, o çekirdeklerinin sünbüllerine,

ağaçlarına menşe' ve medar olmaları; Emr-i **كُنْ فَيَكُونُ** 'e mâlik, her şey Emrine musahhar bir Sâni'-i Zülcelâl'in Emriyle, İzniyle, İradesiyle, Kuvvetiyle olması; iki kerre iki dört eder gibi kat'îdir. **Âmennâ.**

İ k i n c i M e b h a s : Zerratin harekâtındaki Vazifelere, Hikmetlere küçük bir işaret.

Evet, akılları gözlerine sukut etmiş maddiyyunların hikmetsiz hikmetleri, abesiyet esasına istinad eden felsefeleri nazarında tesadüfle bağlı olan tahavvülât-ı zerratı, bütün düsturlarına üss-ül esas tutup, Masnuat-ı İlâhiyyeye masdar göstermişler. Nihayetsiz Hikmetlerle müzeyyen masnuatı; Hikmet-siz, mânasız, karmakarışık bir şeye isnad etmeleri, ne kadar hilaf-ı akıl olduğunu zerre miktar şuuru bulunan bilir.

Şimdi, Kur'an-ı Hakîm'in Hikmeti nokta-i nazarında tahavvülât-ı zerratin pekçok Gayeleri, Hikmetleri ve Vazifeleri vardır.

وَأَنَّ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ gibi çok Âyetlerle Hikmetlerine ve Vazifelerine işaret eder. Nümune olarak birkaçına işaret ediyoruz.

Birincisi: Cenab-ı Vâcib-ül Vücut'un Tecelliyat-ı İcadiyesini tecdid ve tazelandirmek için her birtek Ruhu model gibi ederek, her sene Mu'cizat-ı Kudretinden taze birer cesed giydirmek ve her birtek Kitabdan ayrı ayrı bin muhtelif Kitabı, Hikmetiyle istinsah etmek ve birtek Hakikatı başka başka surette göstermek ve Kâinatların ve Âlemlerin ve mevcûdatların, taife taife arkasından gelmelerine yer vermek ve zemin hazırlamak için Fâtır-ı Zülcelâl Kudretiyle zerratı tahrîk ve tavzif etmiştir.

İkincisi: Mâlik-ül Mülk-ü Zülcelâl; şu dünyayı, bahusus rûy-i zemin tarlasını bir mülk suretinde yaratmıştır. Yâni neşvünemaya, taze taze mahsulât vermeğe kabil bir surette müheyya etmiştir. Tâ ki, nihayetsiz Mu'cizat-ı Kudretini orada ekip biçsin. İşte şu zemin yüzündeki tarlasında, zerratı Hikmetle tahrîk ederek, İntizam dairesinde tavzif edip, her asırda, her fasılda, her ayda, belki her günde belki her saatte Mu'cizat-ı Kudretinden yeni yeni birer Kâinat gösterir, yeryüzü avlusuna başka başka mahsulât verdirir. Nihayetsiz Hazine-i Rahmetinin hedayasını, nihayetsiz Kudretinin Mu'cizatının nûmunelerini harekât-ı zerrat ile izhar eder.

Üçüncüsü: Nihayetsiz Tecelliyat-ı Esmâ-i İlâhiyyenin Nakışlarını göstermekle, o Esmanın Cilvelerini ifade için mahdud bir zeminde hadsiz Nukuş göstermek, küçük bir sahifede nihayetsiz Maânîleri ifade edecek olan hadsiz Âyâtları yazmak için Nakkaş-ı Ezeli zerratı, Kemal-i Hikmetle tahrîk edip Kemal-i İntizamla tavzif etmiştir. Evet, geçen senenin mahsulâtıyla şu senenin mahsulâtının mahiyetleri bir hükmündedir. Fakat, maânîleri başka başkadır. Taayyünat-ı İtibariyeyi değiştirmekle, maânîleri

değişir ve çoğalır. Taayyünat-ı itibariye ve teşahhusat-ı muvakkate, tebdil edildikleri ve zahiren fâni oldukları halde; onların maânî-i cemileleri muhafaza olunup, sabit ve bâki kalır. Şu ağacın geçen bahardaki yaprak ve çiçek ve meyvelerinin Ruhları olmadığından, şu bahardaki emsalinin, hakikatça aynılarıdır. Yalnız teşahhusat-ı itibariyede fark var. Fakat o itibarî teşahhuslar, her vakit Tecelliyatı tazelenmekte olan Şuûnat-ı Esma-i İlâhiyenin maânîlerini ifade için, şu bahardakiler ayrı teşahhusatla onların yerine geldiler.

Dördüncüsü: Hadsiz Âlem-i Misâl gibi gayet geniş Âlem-i Melekût ve gayr-ı mahdud sair Uhrevî Âlemlere birer mahsulât veya tezyinat veya levazımat gibi onlara münasib şeyleri yetiştirmek için şu dar mezraa-i dünyada, zemin yüzünün tezgâhında ve tarlasında Hakîm-i Zülcelâl, zerratı tahrik edip; Kâinatı seyyale ve mevcûdatı seyyare ederek, şu küçük zeminde o pek büyük Âlemlere pek çok mahsulât-ı maneviye yetiştiriyor. Nihayetsiz Hazine-i Kudretinden nihayetsiz bir seyli, dünyadan akıttırıp Âlem-i Gayba ve bir kısmını Âhiret Âlemlerine döküyor.

Beşinci: Nihayetsiz Kemâlât-ı İlâhiyeyi, hadsiz Celevat-ı Cemâliyeyi ve gayetsiz Tecelliyat-ı Celâliyeyi ve gayr-ı mütenahî Tesbihat-ı Rabbaniyeyi şu dar ve mahdud zeminde ve mütenahî ve az bir zamanda göstermek için zerratı Kemal-i Hikmetle Kudretiyle tahrik edip, Kemal-i İntizamla tavzif ederek; mütenahî bir zamanda, mahdud bir zeminde gayr-ı mütenahî Tesbihat yaptırıyor. Gayr-ı Mahdud Tecelliyat-ı Cemâliye ve Celâliye ve Kemaliyesini gösteriyor. Çok Hakaik-i Gaybiye ve çok Semerat-ı Uhreviye ve fânilerin bâki olan hüviyet ve suretlerinden pekçok nukuş-u misâliye ve çok manidar nüsuc-u levhiyeyi İcad ediyor. Demek zerreyi tahrik eden; şu makasıd-ı azîmeyi, şu hikem-i cesîmeyi gösteren bir Zâttır. Yoksa herbir zerrede, güneş gibi bir dimağ bulunması lâzım gelir.

Daha bu beş nümune gibi belki beşbin Hikmetle tahrik olunan zerratın tahavvülâtını, o akılsız feylesoflar hikmetsiz zannetmişler ve hakikatta biri enfûsî, diğeri âfâkî iki hareket-i cezbekâranede Zikir ve Tesbih-i İlâhî ile Mevlevî gibi zikreden ve deverana kalkan o zerrelere, kendi kendine, sersem gibi dönüp oynuyorlar zu'metmişler.

İşte bundan anlaşılıyor ki; onların ilimleri ilim değil, cehildir. hikmetleri, hikmetsizliktir.

(Üçüncü Noktada altıncı uzun bir Hikmet daha söylenecektir.)

İKİNCİ NOKTA: Herbir zerrede, Vâcib-ül Vücut'un Vücutuna ve Vahdetine iki Şahid-i Sadık vardır. Evet zerre acz ve cümuğuyla beraber şuurkârane büyük vazifeleri yapmakla, büyük yükleri kaldırmakla Vâcib-ül Vücut'un Vücutuna kat'î şahadet ettiğı gibi, harekâtında Nizamat-ı Umumiye'ye tevfi'k-i hareket edip her girdiğı yerde ona mahsus nizamatı mürâat etmekle, her yerde kendi vatanı gibi yerleşmesiyle Vâcib-ül Vücut'un Vahdetine ve Mülk ve Melekûtun Mâliki olan Zâtın Ehadiyetine şahadet eder. Yâni zerre Kimin ise, gezdiği bütün yerler de Onundur. Demek zerre, -çünkü âcizdir, yükü nihayetsiz ağırdır ve vazifeleri nihayetsiz çoktur- bir Kadîr-i Mutlak'ın İsmiyle, Emriyle kaim ve müteharrik olduğunu bildirir. Hem Kâinatın Nizamat-ı Külliyesini bilir bir tarzda tevfi'k-i hareket etmesi ve her yere manisiz girmesi; tek bir Alîm-i Mutlak'ın Kudretiyle, Hikmetiyle işlediğini gösterir. Evet nasilki bir nefer; takımında, bölüğünde, taburunda, alayında, fırkasında ve hâkeza.. herbir dairede birer nisbeti ve o nisbete göre birer vazifesi olduğunu ve o nisbetleri, o vazifeleri bilmekle tevfi'k-i hareket etmek, nizamat-ı askeriye tahtında talim ve talimat görmekle bütün o dairelere kumanda eden birtek Kumandan-ı Â'zâmın Emrine ve Kanununa tebaiyetle oluyor. Öyle de herbir zerre, birbiri içindeki mürekkebatla birer münasib vaziyeti, ayrı ayrı maslahatlı birer nisbeti, ayrı ayrı muntazam birer vazifesi, ayrı ayrı hikmetli neticeleri bulunduğundan elbette o zerreyi, o mürekkebatla bütün nisbet ve vazifelerini muhafaza edip netice ve hikmetleri bozmayacak bir tarzda yerleştirmek; bütün Kâinat Kabza-i Tasarrufunda olan bir Zâta mahsustur. Meselâ: Tevfik'in (*)göz bebeğinde yerleşen zerre, gözün asab-ı muharrike ve hassase ve şerayın ve evride gibi damarlara karşı münasib vaziyet alması ve yüzde ve sonra başta ve gövdede, daha sonra heyet-i mecmua-i İnsaniyede herbirisine karşı birer nisbeti, birer vazifesi, birer faydası Kemal-i Hikmetle bulunması gösteriyor ki; bütün o cismin bütün âzasını İcad eden bir Zât, o zerreyi o yerde yerleştirebilir. Ve bilhassa Rızık için gelen zerreler, Rızık kafilesinde seyr ü sefer eden o zerreler, o kadar hayret-feza bir İntizam ve Hikmetle seyr ü seyahat ederler ve öyle tavırlarda, tabakalarda İntizamperverane geçip gelirler ve öyle şuurkârane ayak atıp hiç şaşırmayarak gele gele tâ beden-i zîhayatta dört süzgeçle süzölüp Rızık muhtaç âza ve hüceyratın imdadına yetişmek için kandaki küreyvat-ı hamraya yüklenip bir Kanun-u Keremle imdada yetişirler. Ondan bilbedahe anlaşılır ki: Şu zerreleri binler muhtelif menzillerden geçiren, sevk eden; elbette ve elbette bir Rezzak-ı Kerim, bir Hallak-ı Rahîm'dir ki, Kudretine nisbeten zerreler, yıldızlar omuz omuza müsavidirler.

 (*): Nur'un birinci Kâtibidir.

Hem her bir zerre, öyle bir nakş-ı san'atta işler ki; ya bütün zerratla münasebettar, herbirisine ve umumuna hem hâkim ve hem herbirisine ve umumuna mahkûm bir vaziyette bulunmakla, o hayretfeza san'atlı nakşı ve hikmetnûma nakışlı san'atı bilir ve icad eder. Bu ise, binler defa muhaldir. Veya bir Sâni-i Hakîm'in Kanun-u Kader ve Kalem-i Kudretinden çıkan, harekete memur birer noktadır. Nasılki meselâ Ayasofya Kubbesindeki taşlar, eğer mimarının emrine ve san'atına tabi olmazlarsa; herbir taşı, Mimar Sinan gibi dülgerlik san'atında bir mahareti ve sair taşlara hem mahkûm, hem hâkim olmak, yâni "Geliniz, düşmemek, sukut etmemek için başbaşa vereceğiz" diye bir hüküm sahibi olması lâzımdır. Öyle de: Binler defa Ayasofya Kubbesinden daha san'atlı, daha hayretli ve hikmetli olan masnuattaki zerreler, Kâinat Ustasının Emrine tabi olmazlarsa; herbirine Sâni-i Kâinat'ın evsafı kadar evsaf-ı kemal verilmesi lâzım gelir.

اَفْيَا سُبْحَانَ اللَّهِ! Zındık maddiyyun gâvurlar bir Vâcib-ül Vücut'u kabul etmediklerinden, zerrat adedince bâtl âliheleri kabul etmeğe mezheblerine göre muhtar kalıyorlar. İşte şu cihette münkir kâfir ne kadar feylesof, âlim de olsa; nihayet derecede bir cehl-i azîm içindedir, bir echel-i mutlaktır.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Şu nokta, Birinci Nokta'nın âhırinde va'd olunan altıncı Hikmet-i Azîmeye bir işaretir. Şöyle ki:

Yirmisekizinci Söz'ün İkinci Sualinin cevabındaki Hâşiyede denilmişti ki: Tahavvülât-ı zerratin ve Zihayat cisimlerde zerrat harekâtının binler Hikmetlerinden bir Hikmeti dahi, zerreleri Nurlandırmaktır ve Âlem-i Uhreviye binasına lâyük zerreler olmak için, hayattar ve manidar olmaktır. Güya cism-i hayvanî ve İnsanî hattâ nebatî; terbiye dersini almak için gelenlere bir misafirhane, bir kışla, bir mekteb hükmündedir ki; camid zerreler ona girerler, Nurlanırlar. Âdeta bir Talim ve Talimata mazhar olurlar, letafet peyda ederler. Birer vazifeyi görmekle Âlem-i Bekaya ve bütün eczasıyla hayattar olan Dâr-ı Âhirete zerrat olmak için liyakat kesb ederler.

Sual: Zerratin harekâtında şu Hikmetin bulunması ne ile bilinir?

Elcevab:

Evvelâ, bütün masnuatın bütün İntizamıyla ve Hikmetleriyle sabit olan Sâniin Hikmetiyle bilinir. Çünkü en cüz'î bir şeye küllî Hikmetleri takan bir Hikmet; Seyl-i Kâinatın içinde en büyük faaliyet gösteren

ve Hikmetli Nakışlara medar olan harekât-ı zerratı hikmetsiz bırakmaz. Hem en küçük mahlûkatı, vazifelerinde ücretsiz, maaşsız, kemalsiz bırakmayan bir Hikmet, bir Hâkimiyet; en kesretli ve esaslı memurlarını, hizmetkârlarını nursuz, ücretsiz bırakmaz.

Sâniyen: Sâni'-i Hakîm, anasırı tahrik edip tavzif ederek (onlara bir ücret-i kemal hükmünde) madeniyat derecesine çıkarmasıyla ve madeniyata mahsus Tesbihatları onlara bildirmesiyle ve madeniyatı tahrik ve tavzif edip nebatat mertebe-i hayatiyesinin makamını vermesiyle ve nebatatı Rızık ederek tahrik ve tavzif ile hayvanat mertebe-i letafetini onlara İhsan etmesiyle ve hayvanattaki zerratı tavzif edip Rızık yoluyla Hayat-ı İnsaniye derecesine çıkarmasıyla ve İnsanın Vücudundaki zerratı süze süze tasfiye ve taltif ederek tâ Dimağın ve Kalbin en nazik ve latif yerinde makam vermesiyle bilinir ki; harekât-ı zerrat hikmetsiz değil, belki kendine lâıyk bir nevi Kemâlâta koşturuluyor.

Sâlisen: Zihayat cisimlerin zerratı içinde çekirdek ve tohumdaki gibi bir kısım zerrelere öyle manevî bir Nura, bir Letafete, bir Meziyete mazhar oluyorlar ki; sair zerrelere ve o koca ağaca bir Ruh, bir Sultan hükmüne geçer. İşte azîm bir ağacın bütün zerratı içinde bir kısım zerrelere şu mertebeye çıkmaları, o ağacın tabaka-i hayatında çok devirleri ve nazik vazifeleri görmesiyle olduğundan gösteriyor ki: Sâni'-i Hakîm'in Emriyle Vazife-i Fıtrat içinde zerratin enva'-ı harekâtına göre onlara Tecelli eden Esmanın hesabına ve şerefine olarak birer manevî Letafet, birer manevî Nur, birer makam, birer manevî Ders almalarını gösteriyor.

Elhasıl: Mâdem Sâni'-i Hakîm her şey için o şeye münasib bir Nokta-i Kemal ve ona lâıyk bir Mertebe-i Feyz-i Vücud tayin edip ve o şeye, o Nokta-i Kemale sa'yedip gitmek için bir istidad vererek ona sevk ediyor ve bütün nebatat ve hayvanatta şu Kanun-u Rubûbiyet cârî olmakla beraber, cemadatta dahi câridir ki; âdi toprağa, elmas derecesine ve cevahir-i âliye mertebesine bir terakkiyat veriyor ve şu Hakikatta muazzam bir "**Kanun-u Rubûbiyet**"in ucu görünüyor.

Hem mâdem o Hâlık-ı Kerim, tenasül Kanun-u Azîminde istihdam ettiği hayvanata ücret olarak birer maaş gibi birer lezzet-i cüz'îye veriyor. Ve arı ve bülbül gibi, sair Hidemat-ı Rabbaniyede istihdam olunan hayvanlara birer Ücret-i Kemal verir. Şevk ve Lezzete medar birer makam veriyor ve şunda bir muazzam "**Kanun-u Kerem**"in ucu görünüyor.

Hem mâdem her şeyin Hakikâtı, Cenab-ı Hakk'ın bir İsmi'nin Tecellisine bakar, Ona bağlıdır, Ona âyinedir. O şey, ne kadar güzel bir vaziyet alsın, O İsmi'nin şerefinedir; O İsmi öyle ister. O şey bilse, bilmeseydi; o güzel vaziyet, Hakikat nazarında matlubdur. Ve şu Hakikattan gayet muazzam bir "**Kanun-u Tahsin ve Cemâl**"ın ucu görünüyor.

Hem mâdem Fâtır-ı Kerim, Düstur-u Kerem iktizasıyla bir şeye verdiği makamı ve Kemali, o şeyin müddeti ve ömrü bitmesiyle, O Kemali geriye almıyor. Belki o zîkemalin meyvelerini, neticelerini, manevî hüviyetini ve mânasını, ruhlu ise Ruhunu İbka ediyor. Meselâ: Dünyada İnsanı mazhar ettiği Kemâlâtın mânalarını, meyvelerini İbka ediyor. Hattâ müteşekkik bir Mü'minin yediği zâil meyvelerin Şükrünü, Hamdini; mücessem bir Meyve-i Cennet suretinde tekrar ona veriyor. Ve şu Hakikatta muazzam bir "**Kanun-u Rahmet**"ın ucu görünüyor.

Hem mâdem Hallak-ı Bîmisâl israf etmiyor, abes işleri yapmıyor. Hattâ güz mevsiminde vazifesi bitmiş, vefat etmiş mahlûkların enkaz-ı maddiyesini bahar masnuatında istimal ediyor; onların binalarında dercediyor. Elbette

te **وَأَنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ** Sırrıyla, **يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ** işaretiyle şu dünyada camid, şuursuz ve mühim vazifeler gören zerrat-ı arzîyenin elbette taşı, ağacı, herşeyi Zihayat ve Zîşuur olan Âhiretin bazı binalarında derc ve istimali Mukteza-yı Hikmettir. Çünkü harab olmuş dünyanın zerratını dünyada bırakmak veya ademe atmak israftır. Ve şu Hakikattan pek muazzam bir "**Kanun-u Hikmet**"ın ucu görünüyor.

Hem mâdem şu dünyanın pek çok âsârı ve maneviyatı ve meyveleri ve cin ve ins gibi mükellefinin Mensucat-ı Amelleri, Sahaif-i Ef'alleri, Ruhları, cesedleri Âhiret pazarına gönderiliyor. Elbette o semerata ve mânalara hizmet eden ve arkadaşlık eden zerrat-ı arzîye dahi, vazife noktasında kendine göre tekemmül ettikten sonra, yâni Nur-u Hayata çok defa hizmet ve mazhar olduktan sonra ve hayatî Tesbihata medar olduktan sonra şu harab olacak dünyanın enkazı içinde, şu zerratı dahi öteki Âlemin binasında dercetmek Mukteza-yı Adl ve Hikmettir. Ve şu Hakikattan pek muazzam bir "**Kanun-u Adl**"ın ucu görünüyor.

Hem mâdem Ruh cisme hâkim olduğu gibi; camid maddelerde dahi

Kaderin yazdığı Evamir-i Tekviniye, o maddelere hâkimdir. O maddeler, Kaderin manevî yazısına göre mevki ve nizam alabilirler. Meselâ: Yumurtaların enva'ında ve nutfelerin aksamında ve çekirdeklerin esnafında ve tohumların ecnasında Kaderin ayrı ayrı yazdığı Evamir-i Tekviniye cihetiyle ayrı ayrı makam ve Nur sahibi oluyorlar. Ve o madde itibariyle mahiyetleri (Hâşiye-1) bir hükmünde olan o maddeler, hadsiz muhtelif mevcûdata menşe' oluyorlar. Ayrı ayrı makam ve Nur sahibi oluyorlar. Elbette hidemat-ı hayatiye ve hayattaki Tesbihat-ı Rabbaniyede defaatla bir zerre bulunmuş ise ve hizmet etmiş ise, o zerrenin manevî alnında o mânaların Hikmetlerini, hiçbir şeyi kaybetmeyen Kader Kalemıyla kaydetmesi; Mukteza-yı İhata-i İlmîdir. Ve şunda pek muazzam bir "**Kanun-u İlm-i Muhit**"in ucu görünüyor.

Öyle ise zerrelere (Hâşiye-2) başıboş değiller.

Netice-i Kelâm: Geçmiş yedi kanun, yâni **Kanun-u Rubûbiyet, Kanun-u Kerem, Kanun-u Cemâl, Kanun-u Rahmet, Kanun-u Hikmet, Kanun-u Adl, Kanun-u İhata-i İlmî** gibi pekçok muazzam Kanunların görünen uçları arkalarında birer İsm-i Â'zam ve o İsm-i Â'zâmın Tecelli-i Â'zamını gösteriyor. Ve o Tecelliden anlaşıyor ki: Sair mevcûdat gibi şu dünyadaki tahavvülât-ı zerrat dahi, gayet âlî Hikmetler için Kaderin çizdiği hudud üzerine Kudretin verdiği Evamir-i Tekviniyeye göre hassas bir Mizan-ı İlmî ile cevelan ediyorlar. Âdeta başka yüksek bir Âleme (Hâşiye-3) gitmeğe hazırlanıyorlar. Öyle ise Zihayat cisimler, o seyyah zerrelere güya birer mekteb, birer kışla, birer misafirhane-i terbiye hükmündedir. Ve öyle olduğuna bir Hads-i Sadıkla hükmedilebilir.

(Hâşiye-1): Evet bütün onlar bu dört unsurdan mürekkeptir. **Müvellid-ül-mâ, müvellid-ül-humuza, azot, karbon** gibi maddelerden teşkil olunuyorlar. Maddece bir sayılabilirler. Farkları yalnız Kaderin manevî yazısındadır.

(Hâşiye-2): Şu cevab, yedi "Mâdem" Kelimelerine bakar.

(Hâşiye-3): Çünkü bilmüşahede gayet cevvadane bir faaliyetle şu âlem-i kesif ve süflîde pek kesretle Nur-u Hayatı serpmek ve iş'al etmek, hattâ en hasis maddelerde ve taaffün etmiş cisimlerde kesretle taze bir Nur-u Hayatı ışıklandırmak, o kesif ve hasis maddeleri Nur-u Hayatla letafetlendirmek, cilâlandırmak sarahata yakın işaret ediyor ki: Gayet latif, ulvî, nazif, hayatdar diğer bir Âlemin hesabına şu kesif, camid Âlemi; zerratin hareketiyle, Hayatın Nuruyla cilâlandırıyor, eritiyor, güzelleştiriyor. Güya latif bir Âleme gitmek için, zînetlendiriyor. İşte beşer Haşrini aklına sığdıramayan dar akıllı adamlar, Kur'anın Nuruyla rasad etseler görecekler ki: Bütün zerrati bir ordu gibi haşredecek kadar muhit bir "**Kanun-u Kayyumiyet**" görünüyor, bilmüşahede Tasarruf ediyor.

ELHASIL: Birinci Söz'de denildiği ve isbat edildiği gibi; her şey

بِسْمِ اللَّهِ der. İşte bütün mevcûdat gibi herbir zerre ve zerratin herbir taifesi ve mahsus herbir cemaati, lisan-ı hal ile **بِسْمِ اللَّهِ** der, hareket eder.

Evet, geçmiş üç nokta Sırrıyla; herbir zerre, mebbe'-i hareketinde lisan-ı hal ile **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** der. Yâni: "Ben, Allah'ın Namıyla, Hesabıyla, İsmiyle, İzniyle, Kuvvetiyle hareket ediyorum." Sonra netice-i hareketinde, herbir masnu' gibi herbir zerre, herbir taifesi, lisan-ı hal ile

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ der ki, bir Kaside-i Medhiye hükmünde olan san'atlı bir mahlûkun nakşında, Kudretin küçük bir Kalem ucu hükmünde kendini gösterir. Belki herbiri; manevî, Rabbanî, muazzam, hadsiz başlı bir fonografin birer plağı hükmünde olan masnuların üstünde dönen ve Tahmidat-ı Rabbanîye Kasideleriyle o masnuatı konuşturan ve Tesbihat-ı İlâhiyye Neşidelerini okutturan birer iğne başı suretinde kendini gösteriyorlar..

دَعْوِيهِمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

**سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَلِحَقٍّ أَدَاءٌ وَعَلَى آلِهِ وَ
صَحْبِهِ وَآخِوَانِهِ وَسَلِّمْ وَسَلِّمْ وَسَلِّمْ دِينَنَا آمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ**